Филиал муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения «Большенуркеевская средняя общеобразовательная школа»
Сармановского муниципального района Республики Татарстан -
«Юлтимеровская основная общеобразовательная школа»

Рассмотрено на ШМО Руководитель ШМО ______ Ашрафзянова Г.А протокол № 1 «21» августа 2023 г.	Согласовано Заместитель директора по УР ______ Л.Н.Хайруллина протокол № 1 «22»августа 2023 г.	«Утверждаю» Директор МБОУ «Большенуркеевская СОШ» ______ Л.Н.Шайхеразиева приказ № 75 «23»августа 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной (татарской) литературе для 7 класса

Принято на заседании
педагогического совета
протокол № 2
«23»августа 2023г.

Составитель: учитель
первой квалификационной категории
Шамсетдинова А.Р

2023-2024 учебный год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Программа написана на основе следующих государственных документов:

1. Федеральный Закон Российской Федерации «об образовании в Российской Федерации» (от 29.12.2012 № 273-ФЗ)
2. Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897, зарегистрирован в Министерстве юстиции Российской Федерации 1 февраля 2011 года под регистрационным номером 19644).
4.Учебный план муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения “Большенуркеевская средняя общеобразовательная школа»Сармановского муниципального района Республики Татарстан на 2023-2024 учебный год.
5. Примерная рабочая программа учебного предмета «Татарская литература» для общеобразовательных организаций с обучением на татарском языке (1 – 11 классы) .Авторы-составители: Д.Ф. Загидуллина, доктор филологических наук Н.М. Юсупова, кандидат филологических наук Ф.Ф. Хасанова, кандидат филологических наук , (Одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17)
6. Перечень произведений, рекомендуемых для чтения татарской литературы для 1-11 классов основных общеобразовательных школ, утвержденный Министерством образования и науки Республики Татарстан (06.07.2016, приказ №1325/16)

В учебном плане на изучение татарской литературы в 7 классе планируется 34 урока из расчета 1 час в неделю.

Примечание: В связи с выпадением праздничных дней (Первое сентября, 23 февраля, 8 Марта, 9 Мая) на дни проведения уроков объединяются близкие по содержанию темы или данные занятия восполняются за счет уроков повторения изученного за год (на основании решении педсовета от 23.08.2023 и приказа № 75 от 23 .08.2023). Часть учебного материала дается на самостоятельную проработку.

ТРЕБОВАНИЯ К ЗНАНИЯМ, МАСТЕРСТВУ И НАВЫКАМ УЧАЩИХСЯ

Учащийся по предмету родной литературы:
- образная природа словесного искусства;
- основные факты жизни и творчества Г. Тукая, г. Камалы, г. Ибрагимовой, Ф. Амирхана, Г. Исхаки, М. Джалиля, А. Еники;
- содержание изученных произведений;
- образная сущность словесного искусства;
- основные литературно-теоретические понятия

знать;

- повторение содержания литературного произведения, повествование отдельных его частей наизусть;
- анализ литературного произведения с использованием данных теории литературы;
- детальное изучение и подведение итогов элементов отдельных сторон литературного произведения;
- определение жанра и вида литературного произведения;
- сравнение литературных произведений, их героев;
- дать характеристику героям, выявить авторскую позицию;
- художественное чтение;
- выполнение творческих работ различного характера о литературных произведениях
навыки должны быть освоены.

Оценка знаний и навыков учащихся, полученных в ходе обучения, составляет важную часть учебного процесса, значение которого определяется постоянным наблюдением и оценкой знаний учащихся.

Задания для проверки навыков чтения: понимание литературного текста, правильное, бегущее и художественное чтение, соблюдение литературных норм, чтение с правильной интонацией и акцентом, понимание основного смысла, содержания текста, чтение про себя и поиск необходимой информации и т.д.

Задания для оценки речевых навыков: изложение содержания произведения или изложение отдельных представленных отрывков, составление текста, рассказа о героях произведения, событиях, составление рассказа на заданную тему, биография писателя, рассказ о творчестве писателя, доведение своего отношения к произведению, подготовка монологического высказывания на основе авторского текста, обсуждение отдельных произведений, писателей, литературных явлений и др.

Задания для оценки навыков написания (культуры письменной речи): подготовка письменного ответа на поставленные вопросы по литературному произведению, самостоятельное заключение к произведению, изложение с элементами сочинения, сочинение и рассказы, относящиеся к произведению или определенной теме и др.

Задания для оценки навыков анализа и теоретических знаний: выявление типовых и жанровых особенностей произведения, оценка героев, системы образов, выявление роли автора и рассказчика, выявление смыслов образа, стиля, языка-описания и определение функции текста, проверка хода сюжета, выявление сюжетных элементов, тема-проблема, определение идеи, сравнение событий и героев в литературном произведении и др.
Кроме этих видов заданий, успешно используются тесты, задания тестового типа с целью проверки знаний и навыков учащихся. Удобство тестов позволяет быстро, точно организовать их контрольную работу, сравнить правильные и неправильные ответы.

Планируемые результаты по родной литературе

Личное развитие учащихся	Метапредметная деятельность	Предметные результаты
- активизация, обучение, формирование личности, самостоятельного мышления, умственной и духовной деятельности учащихся; - воспитывать, управлять собой, уметь использовать полученные знания и навыки в жизни, готовить свое место в жизни: - развитие самосознания ребенка, воспитание нации, патриотизма, чувства гордости и гордости; - понимание норм морали (этики), правил жизни в обществе.	- приобщение литературы к другим видам искусства(музыка, изобразительное искусство), обучение на их примере признанию ценности духовного богатства, престижа, красоты, привитию вкуса; - приобщение литературы к татарскому языку, умение распознавать силу мысли, богатство чувств татарской литературы; ; -связывая татарскую литературу с русской литературой, воспитывая общее сокровище между литературой и народами – уважение к духовным ценностям, толерантное отношение (толерантность) к другим народам – народам; достижение усвоения понятий мировой культуры, истории человечества; - формирование представления о мире, жизни,человеческом обществе,связав литературу с предметами истории и обществознания.	- осознание и творческое, художественное чтение литературных произведений разных жанров, самостоятельное отношение к ним учащихся; - сюжетно-композиционный, образный, Языково-стилистический анализ литературного произведения; - изучение наизусть поэтических текстов или отрывков из сева; - составление плана и заключение о произведениях, изложение с элементами сочинения; - рассказ о жизни, творчестве писателя по выбору (или рекомендации) ; - признание жанра и особенностей фольклорных произведений; - определение типа, жанра литературного произведения и подтверждение мнения; - сопоставление проблем или тем различных произведений, определение их особенностей; - написать сочинение по литературным произведениям и на основе полученных из жизни мнений, впечатлений; - сопоставление произведений на одну тему в литературе татарского, русского (или других народов) народов, выявление национальных особенностей;

Содержание родной литературы в 7 классе.

Название раздела	Краткое содержание	Модуль воспитательной программы “Школьный урок”	Количество часов
Литература как вид искусства	Место среди других видов искусства. Особенности построения модели жизни в искусстве слова. Литература как познавательное средство жизни и богатого духовного мира человека. Его нравственное и эстетическое воздействие на человека.Устное народное творчество.Характерные черты жанра Дастана, его подгруппы. Исторический эпос «Идегей " (узлы).	установление доверительных отношений между педагогическим работником и его обучающимися, способствующих позитивному восприятию обучающимися требований и просьб педагогического работника, привлечению их внимания к обсуждаемой на уроке информации, активизации их познавательной деятельности; побуждение обучающихся соблюдать на уроке общепринятые нормы поведения, правила общения со старшими (педагогическими работниками) и сверстниками (обучающимися), принципы учебной дисциплины и самоорганизации	
Искусство слова в начале XX века	Освоение восточными и русско-европейскими литературно-философскими, культурными достижениями словесного искусства в начале XX века. Центр проблем нации, нравственные, философские и литературно–эстетические изыскания писателей, опыты. Выход на Площадь героев нового типа. Краткий обзор жизни и творчества Г. Тукая.Стихи» Милләтә“,” Милли моңнар“,” Прерванная Надежда“,” поэт“,” Театр". Гражданская лирика, понятия авторской	*привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения организация шефства мотивированных и эрудированных обучающихся над их неуспевающими одноклассниками, дающего обучающимся социально значимый опыт сотрудничества и взаимной помощи*	

	позиции Краткий обзор жизни и творчества Н.Думавина.Рассказ "молодая мама".В произведении отражены особенности жанра рассказа.Образность литературного произведения. Образы человека: главный герой, вспомогательный герой, участвующие герои, сводные образы. Краткий обзор жизни и творчества Ш. Камала.Повесть "Акчарлаклар" (отрывки). В произведении отражены жанровые особенности. Образность литературного произведения. Образ, символ, деталь, аллегория. Образ природы, образ предмета. Пейзаж, портрет. Психологизм.Образ места и времени в литературном произведении (хронотоп)		
Литература 1920-1930-х годов.	Исторические причины, повлиявшие на литературный ход. Их литература вызывает противоречивое развитие. Литературные произведения разнообразны: произведения, продолжающие национальные традиции и созданные в рамках новой идеологии. Краткий обзор жизни и творчества г. Такташа. Поэма" Мокамай". Лиро-эпический жанр-поэма. Лирические и эпические образы	инициирование и поддержка исследовательской деятельности обучающихся в рамках реализации ими индивидуальных и групповых исследовательских проектов, что даст обучающимся возможность приобрести навык самостоятельного решения теоретической проблемы, навык генерирования и оформления собственных идей, навык уважительного отношения к чужим идеям, оформленным в работах других исследователей, навык публичного выступления перед аудиторией, аргументирования и отстаивания своей точки	

	отражены в жанре поэмы. Персонаж, характер. Композиция: наружное и внутреннее строение. Мир, описанный в произведении. Место и время в литературном произведении.Текст: эпиграф, посвящение. Краткий обзор жизни и творчества Г. Исхаки.Комедия "зян Баевич". Пополнение знаний о комедийном жанре драмы. Литературные приемы: повторение, близость, противопоставление, возвращение в прошлое (ретроспекция). Краткий обзор жизни и творчества Г. Ибрагимова. Повесть" красные цветы".Расширение знаний об эпических жанрах. Образность литературного произведения. Образ, символ, деталь, аллегория. Содержание: событие, явление, скрытое содержание, контекст. Тема, проблема, идея, пафос. Идеально. Особенности посевной речи.	зрения; привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения; использование воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	
Татарская литература второй половины XX века	Возвращение татарской литературы на национальные основы во второй половине XX века, ее исторические причины.Стремление литературы к новизне: обращение к новым творческим течениям, жанровым формам, темам, поиск в вопросе литературного героя.	привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения; использование воспитательных возможностей содержания	

	Краткий обзор жизни и творчества С. Хакима."Это поля, это луга...» стихи. Лирический жанр-лирика души. Язык-стилистические средства (лексические, стилистические, фонетические средства и тропы). Особенности построения речи. Краткий обзор жизни и творчества А. Еники. Рассказ "сказанное завещание".Образность литературного произведения. Образ, символ, деталь, аллегория. Образы человека: главный герой, вспомогательные герои, сводные образы. Персонаж, характер, тип. Образ рассказчика, автора, позиция автора. Краткий обзор жизни и творчества Ш. Хусаинова. Драма» мама пришла". Особенности драматического жанра. Тема, проблема, идея, пафос. Идеально. Литературное творчество. Художественные приемы и стиль. Литературные приемы: повторение, близость, противопоставление, возвращение в прошлое (ретроспекция). Краткий обзор жизни и творчества г. Сабитова. Рассказы» первое восхищение“,” яростная весна". Композиция: методы построения произведений. Тема, проблема, идея, пафос. Идеально. Мир, описанный в произведении.	учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе *использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	

	Краткий обзор жизни и творчества М. Магдеева. Повесть» Мы дети сорок первого года". Образ рассказчика, автора, позиция автора. Герои произведения. Художественные приемы и стиль. Литературные приемы: повторение, близость, противопоставление, возвращение в прошлое (ретроспекция). Краткий обзор жизни М. Галиева. Рассказ "Играй еще". Расширение знаний об эпических жанрах. Образность литературного произведения. Тема, проблема, идея. Особенности посевной речи. Краткий обзор жизни и творчества г. Гильманова. Рассказ "ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ судьбы". Содержание: событие, явление, скрытое содержание, контекст. Элементы конфликта, сюжета, сюжета. Краткий обзор жизни и творчества З. Хакима. Драма» странная девушка". Особенности драматического жанра. Тема, проблема, идея. Идеально. Художественные приемы и стиль. Краткий обзор жизни р. Хариса. Поэма "Сабантуй". Лиро-эпический жанр-поэма. Лирические и эпические образы отражены в жанре поэмы. Персонаж, характер. Композиция: наружное и внутреннее строение.		

	Национальные праздники, традиции. Краткий обзор жизни Р. Файзуллина. Произведения” высота“,” одно стихотворение о родном языке", развитие навыков распознавания лирических жанров, определение качеств лирического героя.		
Всего			34

АҢЛАТМА ЯЗУЫ

Программа түбәндәге дәүләт документларына нигезләнеп язылды:

1. “Россия Федерациясендә мәгариф турында” Россия Федерациясенең федераль Законы (29.12.2012 №273-ФЗ)
2. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм Фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011нче елның 1 нче февралендә теркәлгән).
3. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе»нең 2023-2024 нче уку елына укыту планы.
4. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе” нең төп белем бирү буенча төп укыту программасы
5. Татар телендә гомуми төп белем бирү мәктәпләре (V-IX сыйныфлар) өчен татар әдәбиятыннан авторлык (эш) программасы. – Казан, 2014

Татар әдәбиятын укытуның максаты һәм бурычлары

Урта сыйныфларда әдәбиятны укытуның **төп максаты** булып матур әдәбият әсәрләрен форма һәм эчтәлек берлегендә аңларга һәм анализларга өйрәтү, логик фикерләү сәләтен үстерү һәм камилләштерү, балаларның рухи дөньяларын баету тора. Бу процесс өч – гамәли, гомуми белем бирү, тәрбияви - яссылыкларны берләштереп алып барылырга тиеш. Әлеге максат түбәндәге **бурычларны** алга куя:

- укучының төп әдәби-тарихи мәгълүматларны һәм әдәби-теоретик төшенчәләрне белүенә ирешү һәм анализ барышында кулланырга күнектерү;
- укучыда матур әдәбият әсәрләрен мөстәкыйль уку ихтыяҗы булдыру;
- укучының телдән һәм язма сөйләмен үстерү;
- укучыда үз милләтенә, аның әдәбиятына, мәдәниятенә карата хөрмәт, дөньяга гуманлы караш, гражданлык тойгысы, патриотизм хисләре, үз милләтенең, шушы төбәктә яшәүче башка халыкларның мәдәни кыйммәтләренә хөрмәт хисләре тәрбияләү.

Өйрәнелгән әдәби әсәрләрне чорларның үсеш тәртибендә системалы итеп күзалларга ярдәм итү.

1. Әдәби әсәрнең төрен һәм жанрын билгеләргә өйрәтү.
2. Әдәби әсәрне өлешчә анализлау күнекмәләре булдыру.
3. Шигъри текстларны яисә чәчмә әсәрләрдән өзекләрне ятлату.
4. Укучының мөстәкыйль фикерлвен, гомумиләштереп нәтиҗәләр ясау сәләтен үстерү.

7 нче сыйныфта әдәбияттан гомуми төп белем бирүнең максатлары:

- матур әдәбият әсәрләрен форма һәм эчтәлек берлегендә аңларга һәм анализларга өйрәтү;
- төп әдәби-тарихи мәгълүматларны һәм әдәби-теоретик төшенчәләрне җиткерү һәм кулланырга күнектерү;
- дөньяга гуманлы караш, гражданлык тойгысы, патриотизм хисләре, әдәбиятка һәм халыкның мәдәни кыйммәтләренә ярату һәм хөрмәт тәрбияләү;
- матур әдәбият әсәрләрен мөстәкыйль уку ихтыяҗы булдыру;
- укучыларның телдән һәм язма сөйләмнәрен үстерү.

Бурычлар:

1. Өйрәнелгән әдәби әсәрләрне чорларның үсеш тәртибендә системалы итеп күзалларга ярдәм итү.
2. Әдәби әсәрнең төрен һәм жанрын билгеләргә өйрәтү.
3. Әдәби әсәрне өлешчә анализлау күнекмәләре булдыру.
4. Шигъри текстларны яисә чәчмә әсәрләрдән өзекләрне ятлату.

5. Укучының мөстәкыйль фикерләвен, гомумиләштереп нәтиҗәләр ясау сәләтен үстерү.

Дәреслек: Әдәбият : татар урта гомуми белем бирү мәктәпләренең 7 нче сыйныфлары өчен уку әсбабы. 2 кисәктә / Д.М.Абдуллина, Л.К.Хисмәтова, Ф.Х. Җәүһәрова.– Казан: Татарстан китап нәшрияты", 2014.
Атнага 1 сәгать - (еллык 34 сәгать).

Дәүләт программасында 7 нче сыйныфта әдәбияттан 34 дәрес каралган, мәктәпнең укыту планыныда һәм эш программасында уку елы дәвамында 34 дәрес үткәрү планлаштырыла. Төп программада әсәрләрне өйрәнү өчен каралган сәгатьләр саны үзгәрешсез калдырылды. Дәресләрдә интернет ресурслары белән эшләү (веб-квестлар белән эшләү, онлайн презентацияләр карау, аудиоязмалар, видеоязмалар карау, онлайн тестлар эшләү һ.б.), эзләнү-тикшеренү дәресе, диспут-дәресләр, экскурсия-дәресләр дә үткәрү күздә тотыла. Укучы шәхесенә индивидуаль якын килеп эшләү, эшне төркемнәрдә оештыру өчен, әдипләребезнең тормыш юлы һәм иҗатын мөстәкыйль рәвештә өйрәнүгә юнәлтелгән иҗади проектлар эшләтү планлаштырыла.

Искәрмә: Искәрмә. 2023 нче елның 23 нче августыннан № 75 нче мәктәп приказы нигезендә программа бәйрәм көненә туры килгән дәресләр шул тема буенча берләштерү, кабатлау өчен бирелгән сәгатьләр яки укучыларның материалны мөстәкыйль өйрәнүләре хакына үтәлә.

Татар әдәбиятыннан планлаштырган нәтиҗәләр

укучыларның шәхси үсеш—үзгәреше	предметара эшчәнлек	предмет нәтиҗәләре
-укучының активлыгын, мөстәкыйль фикерләвен, акыл һәм рухи эшчәнлеген активлаштыру, өйрәтү, шәхес буларак формалаштыру; -укучыны үзен тәрбияләргә, үзе белән идарә итәргә, алган белем һәм күнекмәләрен тормышта куллана белергә, тормышта үз урынын сайларга әзерләү: -баланың үзаңын үстерү, милләтне, ватанныяратыргаөйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү; - әхлак (этик) нормаларын, җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләрен төшендерү.	-әдәбиятны сәнгатьнең башка төрләре(музыка, рәсем сәнгате) белән бәйләп, алар мисалында рухи байлыкнън кыйммәтен, дәрәҗәсен, матурлыкны таныргa өйрәтү, зәвык тәрбияләү; -әдәбиятны татар теле белән бәйләп, татар әдәбиятының фикер көчен, хисләр байлыгын таныргa күнектерү; әдәби әсәр теленең үзенчәлекләрен, әсәр стиле, язучы стиле кебек төшенчәләрне җиткерү; -татар әдәбиятын рус әдәбияты белән бәйләп, әдәбиятлар һәм халыклар арасындагы уртак хәзинә-рухи кыйммәтләргә хөрмәт, башка милләт – халыкларга карата түземле – ихтирамлы мөнәсәбәт (толерантлык) тәрбияләү; дөнья культурасы, кешелек тарихы төшенчәләрен үзләштерүләренә ирешү; -әдәбиятны тарих һәм җәмгыять белеме предметлары белән бәйләп, дөнья,яшәү,кешелек җәмгыяте турында күзаллау формалаштыру.	- төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлап һәм иҗади, сәнгатьле уку, аларга карата укучыларда мөстәкыйль мөнәсәбәт булдыру; - әдәби әсәрне сюжет-композиция, образлар бирелеше, тел-стиль ягыннан анализлау; - шигъри текстларны яисә чәчмә әсәрдән өзекләрне яттан өйрәнү; - план төзү һәм әсәрләр турында бәяләмә, сочинение элементлары белән изложение язу; - сайлап алып (яки тәкъдим ителгән) язучының тормыш юлын, иҗатын сөйләү; - фольклор әсәрләренең жанрын һәм аларга хас үзенчәлекләрне тану; - әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләү һәм фикерне исбатлау; - төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштыру, үзенчәлекләрен билгеләү; - әдәби әсәрләр буенча һәм тормыштан алган фикер-карашларга, хис-кичерешләргә нигезләнеп сочинение язарга; - татар, рус (яки башка халыкларның)

		әдәбиятларында бер төрдәге темага язылган әсәрләрне чагыштыру, милли үзенчәлекләрен ачыклау;

7 нче сыйныфта татар әдәбиятының эчтәлеге.

Бүлекнең исеме	Кыскача эчтәлек	Тәрбия программасының “Мәктәп дәресе”модуле	Сәг. саны
Сәнгать төре буларак әдәбият	Әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Тормышны һәм кешенең бай рухи дөньясын танып–белү чарасы буларак әдәбият. Аның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысы.Халык авыз иҗаты.Дастан жанрына хас сыйфатлар, аның төркемчәләре. Тарихи дастан буларак «Идегәй» дастаны (өзекләр).	педагогик хезмәткәр белән аның укучылары арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, укучыларның педагогик хезмәткәрләрнең таләпләрен һәм үтенечләрен уңай кабул итүгә, аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итүгә, аларның танып-белү эшчәнлеген активлаштыруга ярдәм итә. ; укучыларның дәрестә гомуми кабул ителгән тәртип нормаларын, өлкән (педагогик хезмәткәрләр) һәм яшьтәшләре (укучылар) белән аралашу кагыйдәләрен, уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принципларын үтәргә өндәү	
XX гасыр башында сүз сәнгате	**XX гасыр башы**нда сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе. Милләт проблемасының үзәккә куелуы, язучыларның әхлакый, фәлсәфи һәм әдәби–эстетик эзләнүләре, тәҗрибәләр.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.	

	Яңа тип геройлар мәйданга чыгу. **Г.Тукайның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.**«Милләтә», “Милли моңнар”, “Өзелгән өмид”, “Шагыйрь”, “Театр” шигырьләре. Гражданлык лирикасы, автор позициясе төшенчәләре **Н.Думавиның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.**«Яшь ана» хикәясе.Әсәрдә хикәя жанры үзенчәлекләренең чагылышы.Әдәби әсәрдәге образлылык. Кеше образлары: төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар. **Ш.Камалныңның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.**«Акчарлаклар» повесте (өзекләр). Әсәрдә жанр үзенчәлекләренең чагылышы. Әдәби әсәрдәге образлылык. Образ, символ, деталь, аллегория. Табигать образы, әйбер образы. Пейзаж, портрет. Психологизм.Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт образы (хронотоп)		
1920-1930 еллар әдәбияты.	**Әдәби барышка тәэсир иткән тарихи сәбәпләр. Аларның әдәбиятны каршылыклы үсешкә китерүе.** Әдәби әсәрләр төрлелек: милли традицияләрне дәвам иттерүче һәм яңа идеология кысаларында иҗат ителгән әсәрләр. **Һ.Такташның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** “Мокамай”	бу укучыларга теоретик проблеманы мөстәкыйль чишү, үз идеяләрен Формалаштыру һәм рәсмиләштерү күнекмәләрен, башка тикшеренүчеләр эшендә рәсмиләштерелгән башка идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләрен, аудитория алдында халык алдында чыгыш ясау, аргументлау һәм үз карашларын яклау күнекмәләрен алу мөмкинлеге бирәчәк. ; укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү,	

	поэмасы. Лиро-эпик жанр - поэма. Лирик һәм эпик төр сыйфатларының поэма жанрында чагылышы. Персонаж, характер. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт.Текст: эпиграф, багышлау. **Г.Исхакыйның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.**«Җан Баевич» комедиясе. Драма төренең комедия жанры турында белгәннәрне тулыландыру. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция). **Г.Ибраһимовның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** "Кызыл чәчәкләр" повесте.Эпик жанрлар турындагы белемнәрне киңәйтү. Әдәби әсәрдәге образлылык. Образ, символ, деталь, аллегория. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре**.**	аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша уку-укыту предметын карап тоту өчен тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
XX гасырның икенче яртысында татар әдәбияты	XX гасырның икенче яртысында татар әдәбиятының милли нигезләргә кайтуы, аның тарихи сәбәпләре.Әдәбиятның яңалыкка омтылышы: яңа иҗади агымнарга, жанр формаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, әдәби герой мәсьәләсендә эзләнүләр. **С.Хәкимнең тормыш юлы һәм**	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыймматле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның	

	иҗатына кыскача күзәтү.«Әнкәй», «Бу кырлар, бу үзәннәрдә...» шигырьләре. Лирик жанр - күңел лирикасы. Тел–стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар). Тезмә сөйләм үзенчәлекләре. **Ә.Еникинең тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Әйтелмәгән васыять» хикәясе.Әдәби әсәрдәге образлылык. Образ, символ, деталь, аллегория. Кеше образлары: төп герой, ярдәмче геройлар, җыелма образлар. Персонаж, характер, тип. Хикәяләүче, автор образы, автор позициясе. **Ш.Хөсәеновның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Әни килде» драмасы. Драма төренең драма жанрына хас үзенчәлекләр. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Әдәби иҗат. Сәнгати алымнар һәм стиль. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция). **Г. Сабитовның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Тәүге соклану», “Ярсулы яз” хикәяләре. Композиция: әсәр кору алымнары. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. **М.Мәһдиевнең тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Без кырык беренче ел балалары» повесте.	тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	

	Хикәяләүче, автор образы, автор позициясе. Әсәрнең геройлары. Сәнгати алымнар һәм стиль. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция). **М.Галиевның тормыш юлына кыскача күзәтү. “Уйна әле” хикәясе.** Эпик жанрлар турындагы белемнәрне киңәйтү. Әдәби әсәрдәге образлылык. Тема, проблема, идея. Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре**.** **Г.Гыйльмановның тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Язмышның туган көне» хикәясе. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Конфликт, сюжет, сюжет элементлары. **З.Хәкимнең тормыш юлы һәм иҗатына кыскача күзәтү.** «Сәер кыз» драмасы. Драма төренең драма жанрына хас үзенчәлекләре. Тема, проблема, идея. Идеал. Сәнгати алымнар һәм стиль. **Р.Харисның тормыш юлына кыскача күзәтү. «Сабантуй» поэмасы.** Лиро-эпик жанр - поэма. Лирик һәм эпик төр сыйфатларының поэма жанрында чагылышы. Персонаж, характер. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. Милли бәйрәмнәр, гореф-гадәтләр. **Р. Фәйзуллинның тормыш юлына кыскача күзәтү.** “Биеклек”, “Туган тел		

	турында бер шигырь” әсәрләре, лирик жанрларны тану күнекмәсен үстерү, лирик герой сыйфатларын билгеләү.		
Барысы			34

Календарь-тематик план.

Дәрес №	Темалар	Укучыларның эшчәнлеге	Үтәлү вакыты	
			план	факт
1	Сәнгать төре буларак әдәбият. Халык авыз иҗатының бер жанры буларак дастан. «Идегәй» дастаны	Укылган текстның эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, төп билгеләмәләрнеязып бару. Анкета сорауларын анализлау, таблица тутыру, фольклор әсәрләренең жанрын һәм аларга хас үзенчәлекләрне таба белү, дастанны уку	7.09	
2	“Идегәй” дастаны. Идегәй һәм Туктамыш образлары.	Сорауларга җавап бирү, таблица тутыру, дастанны уку, әңгәмәдә катнашу. Ятлаган өзекне сәнгатьле сөйләү, сорауларга җавап, образларга характеристика бирү.	14.09	
3	XX гасыр башы әдәбияты. Г.Тукай. «Милләтә», “Милли моңнар”, “Өзелгән өмид”,“Шагыйрь”. “Театр”шигырьләре Гражданлык лирикасы,автор позициясе төшенчәләре.	Укылган текстның эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, план-конспект төзү. Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, шигъри текстларны яттан сөйләү; проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын аера белү;. фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу. Гражданлык лирикасы, автор позициясе төшенчәләре турында мәгълумат алу.	21.09	
4	БСҮ.“Милли моңнар” шигырен сәнгатьле сөйләү. “Минем милләтем –минем горурлыгым”инша язу	Сәнгатьле сөйләм. Иҗади эшчәнлек: әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле укып; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле фикерләрне язмача бирү, әдәби әсәрне тормыштан алган фикер-карашлар, хис-кичерешләр белән бәйләп сочинение язу.	28.09	

5	Н.Думави. «Яшь ана» хикәясе. Образлар системасы.	Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләү; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле терәк схема, план төзи белү; проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү; хикәя жанры үзенчәлекләрен әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын, кеше образлары: төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар күрә, аера белү.	5.10	
6	Ш.Камал. «Акчарлаклар» повестен өйрәнә башлау.	Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу; укыган әсәр эчтәлеге буенча терәк схема, план төзи белү; проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү; жанр үзенчәлекләрен билгели белү; әдәби әсәрдәге образлылык, образ, символ, деталь, аллегория, табигать образы, әйбер образы, пейзаж, портрет, психологизм. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт образы (хронотоп) һ.б.күрә, аера белү.	12.10	
7	Ш.Камал. «Акчарлаклар» әсәренә анализ.		19.10	
8	Ш.Камал. «Акчарлаклар». Повесть жанры. Образлар системасы.		26.10	
9	1920-1930 еллар әдәбияты. Һ.Такташ“Мокамай” поэмасы. Һ.Такташ“Мокамай” поэмасына анализ	Укылган текстның эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, план-конспект төзү.Тест эшләү. Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, шигъритекстларны яттан сөйләү; проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештәҗавап таба белү, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын аера белү;. фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу, әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализлау,сәнгатьле сөйләм. Лирик һәм эпик төрсыйфатларының поэма жанрында чагылышы. Персонаж, характер. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт.Текст: эпиграф, багышлауны таный алу.	9.11	
10	Г.Исхакый. «Җан Баевич» комедиясе (1-2 пәрдә)	Комедия жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрне тану, әдәби әсәр төрләрен,жанрларын таный, аера, аларга хас үзенчәлекләрне таба белү, фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу. Драма әсәрләрен аңлы һәм сәнгатьле укый белү; укыганны телдән	16.11	
11	Г.Исхакый. «Җан Баевич» комедиясе(3-4 пәрдә)		23.11	

12	Г.Исхакый «Җан Баевич»комедиясен өйрәнүне йомгаклау.	сурәтләп бирә алу.Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция) турында төшенчә алу.	30.11	
13	Г.Ибраһимовның “Кызыл чәчәкләр” повестен өйрәнә башлау.	Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу; укыган әсәр эчтәлеге буенча терәк схема, план төзи белү; проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү; жанр үзенчәлекләренбилгели белү; әдәби әсәрдәге образ, символ, деталь, аллегория, эчтәлек:вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. тема, проблема, идея,пафос. һ.б.күрә, аера белү.Эпик жанрлар турындагы белемнәрнекиңәйтү. Әдәби әсәрдәге образлылык. Образ, символ,деталь, аллегория. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре.	7.12	
14	Г.Ибраһимовның “Кызыл чәчәкләр”. Дуслашу. Таралышу		14.12	
15	Г.Ибраһимовның “Кызыл чәчәкләр” повестена анализ.		21.12	
16	БСҮ “Чын дус-сыналгандус”, “Кеше булу кыен түгел, кешелекле булу кыен” темаларына инша(теманы сайлау ирекле)	Иҗади эшчәнлек: төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле укып; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле фикерләрне язмача бирү, әдәби әсәрне тормыштаналган фикер-карашлар, хис-кичерешләр белән бәйләп сочинение язу.	28.12	
17	XX гасырның икенче яртысында татар әдәбияты. С.Хәким «Бу кырлар, буүзәннәрдә..., .«Әнкәй» шигырьләре ДТУ С.Хәким. “Дәверләр капкасы”	Укылган текстның эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, проблемалысорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, план-конспект төзү. Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, шигъритекстларны яттан сөйләү; эзләнү эшчәнлеге: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын аера белү;. фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу.Лирик жанр-күңеллирикасы. Тел–стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар). Тезмә сөйләм үзенчәлекләрен билгели белү. Поэманың эчтәлеге белән танышу. Проблемалы сорауларга җавап табу, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын аера белү;. фикерләрне раслауөчен әсәрдән дәлилләр таба алу.	11.01	

18	Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» хикәясе.	Әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алу, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләү; укыган әсәр эчтәлегекатламнарына бәйле терәк схема, план төзи белү; эзләнү эшчәнлеге: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын, әсәр композициясе үзенчәлекләренкүрә, аера белү.Әдәби әсәрдәге образлылык.Образ,символ, деталь, аллегория. Кеше образлары: төп герой, ярдәмче геройлар, җыелма образлар. Персонаж, характер, тип. Хикәяләүче, автор образы, автор позициясен билгели алу.	18.01	
19	Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» хикәясе. Ялгыз үткән картлык. Акъәби образы.		25.01	
20	Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» хикәясен өйрәнүне йомгаклау.		1.02	
21	Ш.Хөсәенов. «Әни килде» драмасы. Драма төре һәманың жанрлары.	Жанрны һәм аларга хас үзенчәлекләрне тану, әдәби әсәр төрләрен, жанрларын таный, аера, аларга хас үзенчәлекләрне таба белү, фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу. Драма әсәрләрен аңлы һәм сәнгатьле укый белү; укыганны телдән сурәтләп бирә алу.Драма төренең драма жанрына хасүзенчәлекләр. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Әдәби иҗат. Сәнгати алымнар һәм стиль. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция) билгели алу.	8.02	
22	Ш.Хөсәенов. «Әни килде» драмасы.		15.02	
23	Ш.Хөсәенов. «Әни килде»драмасын өйрәнүне йомгаклау. БСҮ “Әнием – бәгырем”темасына инша язу	Иҗади эшчәнлек: төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле укып; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле фикерләрне язмача бирү, әдәби әсәрне тормыштаналган фикер-карашлар, хис-кичерешләр белән бәйләп сочинение язу.	22.02	
24	Г. Сабитов. «Тәүге соклану» һәм “Ярсулы яз” хикәяләре	Әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле уку; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле терәк схема, плантөзи белү. проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, композиция: әсәр кору алымнарын күрә, аера бел; тема, проблема,идея, пафос, вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст, конфликт, сюжет, сюжет элементларын дөрес билгеләү.	29.02	
25	М.Мәһдиев. «Без кырык беренче ел балалары» повестен	Әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле уку; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле терәк схема, плантөзи белү. проблемалы сорауларга	7.03	

	өйрәнә башлау	мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын, әсәр композициясеүзенчәлекләрен күрә, аера белү.Хикәяләүче,авторобразы, автор позициясе. Әсәрнең геройлары. Сәнгати алымнар һәм стиль. Әдәбиалымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция) күрсәтә белү. Тест эшләү.		
26	М.Мәһдиев. «Без кырыкберенче ел балалары» повесте.		14.03	
27	М.Мәһдиев. «Без кырык беренче ел балалары» повестен өйрәнүне йомгаклау. Тест.		21.03	
28	М.Галиев. “Уйна әле” хикәясе.	Әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле уку; укыганны телдән сурәтләпбирә алу. Проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, композиция: әсәр кору алымнарын күрә, аера белү; тема, проблема, идея, вакыйга, күренеш, сюжет, сюжет элементларын дөресбилгеләү.	4.04	
29	Г.Гыйльманов. «Язмышның туган көне» хикәясе.	Әдәби әсәрләрне аңлы һәм сәнгатьле уку; укыганны телдән сурәтләп бирә алу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле терәк схема, плантөзи белү. проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба	11.04	
30	Г.Гыйльманов. «Язмышның туган көне» хикәясе.	белү, вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст, конфликт, сюжет, сюжет элементларын күрә, аера белү.	18.04	
31-32	З.Хәким. «Сәер кыз»драмасы.	Драма жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрне тану, әдәби әсәр төрләрен, жанрларын таный, аера, аларга хас үзенчәлекләрне, сәнгати алымнарны таба белү, фикерләрне раслар өчен әсәрдән дәлилләр таба алу. Драма әсәрләрен аңлы һәм сәнгатьле укый белү; укыганны телдәнсурәтләп бирә алу.	25.04 2.05	
33	Р.Харисның тормыш юлына кыскача күзәтү “Сабантуй”поэмасы	Әдәби әсәрне аңлы һәм сәнгатьле уку; укыганны телдән сурәтләп бирәалу; укыган әсәр эчтәлеге катламнарына бәйле терәк схема, план төзи белү. проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. элементларын күрә, аера белү.Милли бәйрәмнәр, гореф-гадәтләр турында фикер алышу.	16.05	

34	Р. Фәйзуллин. “Биеклек”, “Туган тел турында бер шигырь”, “Онытма син” шигырьләре. БСҮ. Йомгаклау. Кабатлау. Еллык контроль тест.	Лирик жанрларны тану күнекмәсен үстерү, лирик герой сыйфатларын билгеләү.	23.05	

Перечень учебно-методических пособий

Список литературы

I. Основное:

1. Загидуллина Д. Ф. методика преподавания татарской литературы в школе. - Казань: издательство “Магариф", 2000.

2.Литература. 7 класс: учебное пособие для общеобразовательных организаций на татарском языке./Д. М. Абдуллина, Л. К. Хисматова, Ф. Х. Заугарова.- Казань: Тат.кит.издание. Две тысячи четырнадцать

3.Особенности преподавания предмета литературы. Методические рекомендации для педагогических работников,реализующих программы начального,основного, среднего общего образования по татарской литературе/ М. Г. Музафарова.-Казан.- Институт развития образования РТ.- 2014 год

II. дополнительно:

1.Татарский фольклор: учебник для вузов/М. Х. Бакиров.-Казань: Образование, 2008

2.Татарская детская литература: учебное пособие для общеобразовательных школ, средних и высших педагогических учебных заведений/ Л. И. Мингазова, И. Х. Мияссарова.- Казань: издательство “память” Республики Татарстан,2009

3.Анализ литературного произведения: пособие для учащихся средних общеобразовательных школ, преподавателей, студентов педагогических колледжей и вузов/Д. Ф. Загидуллина, М. И. Ибрагимов, В. Р. Аминова.-Казань: Образование, 2005

4.Словарь литературоведения/А. Г. Ахмадуллина.- Казань: Татарское книжное издательство, 1990

5. Хатипов Ф. М. Теория литературы. - Казань:” Образование", 2000.

6. Хаков В. Х. татарский литературный язык. - Казань: Татарское книжное издательство, 1999.

7. Юсупов Р. А. Адап башы-тел.   Казан. КДПУ, 2000.

8. Татарская литература. Начало XX века: лекции, практические занятия, тесты: учебное пособие для вузов/ Т. Ш. Гилязов.-Казань: Образование, 2007

9. Татарская литература начала XX века. Учебник-пособие для учителей средних школ, студентов и старшеклассников. Казань, Татарское книжное издательство, 1982

Список литературы для школьников

1. Ахмадуллин А. хрестоматия из татарской литературы. - Казань: "История", 2002.

2.Болгар, Казань не сходят с языков: легенды и легенды.-Казань: Образование, 2001

3.Татарское народное творчество.- Казань: Татарское книжное издательство, 1988

4.Дастаны.- Казань: издательство “Магариф”, 2001

Интернет сайты: dzalilova/narod. ru., metodisty.ru", sarvarova.ucoz, magarif-uku.rutugan-tel.blogspot.com"p/blog-page_8553.html

Укыту-методик әсбаплар исемлеге

Әдәбият исемлеге

I. Төп:

1. Заһидуллина Д.Ф. Мәктәптә татар әдәбиятын укыту методикасы. – Казан: “Мәгариф” нәшрияты, 2000.

2. Әдәбият. 7 сыйныф: татар телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы./Д.М.Абдуллина, Л.К.Хисмәтова, Ф.Х. Җәүһәрова.– Казан: Тат.кит.нәшр., 2014

3. Әдәбият предметын укыту үзенчәлекләре. Татар әдәбияты буенча башлангыч,төп,урта, гомуми белем бирү программаларын гамәлгә куя торган педагогик хезмәтләр өчен методик тәкъдимнәр/ М.Г.Мозаффарова.-Казан.-ТР Мәгарифне үстерү институты.-2014 нче ел

II. Өстәмә:

1. Татар фольклоры: Югары уку йортлары өчен дәреслек/М.Х.Бакиров.-Казан: Мәгариф,2008
2. Татар балалар әдәбияты: гомуми белем бирү мәктәпләре, урта һәм югары педагогик уку йортлары өчен уку әсбабы/ Л.И.Минһаҗева, И.Х.Мияссарова.-Казан:Татарстан Республикасы “Хәтер” нәшрияты,2009
3. Әдәби әсәргә анализ ясау: Урта гомуми белем бирү мәктәбе укучылары, укытучылар, педагогика колледжлары һәм югары уку йортлары студентлары өчен кулланма/Д.Ф.Заһидуллина, М.И. Ибраһимов, В.Р.Әминева.-Казан: Мәгариф, 2005
4. Әдәбият белеме сүзлеге/А.Г.Әхмадуллина.-Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1990
5. Хатипов Ф.М. Әдәбият теориясе. – Казан: “Мәгариф”, 2000.
6. Хаков В.Х. Татар әдәби теле.- Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1999.
7. Юсупов Р.А. Әдәп башы – тел. Казан. КДПУ, 2000.
8. Татар әдәбияты. XX гасыр башы: Лекцияләр, гамәли дәресләр, тестлар: Югары уку йортлары өчен уку әсбабы/ Т.Ш.Гыйлаҗев.-Казан: Мәгариф, 2007
9. XX гасыр башы татар әдәбияты. Урта мәктәп укытучылары, студентлар һәм югары класс укучылары өчен дәреслек-кулланма. Казан, Татарстан китап нәшрияты, 1982

Укучылар өчен тәкъдим ителә торган әдәбият исемлеге

1. Әхмәдуллин А. Татар әдәбиятыннан хрестоматия. – Казан: “ТаРИХ”, 2002.
2. Болгар, Казан төшми телләрдән: Риваятьләр һәм легендалар.-Казан: Мәгариф, 2001
3. Татар халык иҗаты.-Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1988
4. Дастаннар.-Казан: “Мәгариф” нәшрияты, 2001

Интернет сайтлары: dzalilova/narod.ru., metodisty.ru›, sarvarova.ucoz, magarif-uku.rutugan-tel.blogspot.com›p/blog-page_8553.html

7 нче сыйныфта әдәбияттан укучыларның белемнәрен бәяләү нормалары

Тикшерү-бәяләү укучыларның әдәбияттан белемнәрен, аерым темаларның, әсәрләрнең, язучы иҗаты һәм әдәби чорларның үзләштерелү дәрәҗәсен, укучының иҗади һәм логик фикерләү сәләтен, теге яки бу әсәргә шәхси мөнәсәбәтен, карашын җиткерү осталыгын, аны мөстәкыйль анализлау дәрәҗәсен, укытуның сыйфатын һәм нәтиҗәлелеген ачыклау өчен кулланыла.

Уку күнекмәсе ничек бәяләнә?

Уку күнекмәсен тикшергәндә, мөгаллим сезнең ни дәрәҗәдә дөрес, йөгерек, сәнгатьле һәм аңлап укуыгызга игътибар итә.

Әдәби әйтелеш кагыйдәләрен саклап, текстны хатасыз итеп уку дөрес уку дип атала. Укучы аваз, иҗек һәм сүзләрне кабатламыйча, аларны төшереп калдырмыйча, урыннарын алыштырмыйча, грамматик формаларын бозмыйча һәм дөрес әйтелешкә карата куела торган иң төп таләпләргә җавап бирерлек дәрәҗәдә укырга тиеш.

Йөгерек уку - укыганның эчтәлеген аңлы рәвештә зиһенгә алуны тормышка ашырырга ярдәм итүче уку тизлеге.
7 нче сыйныфта - 80-125 сүз
Игътибар итегез: укуның төп максаты - текстның дөрес укылуына һәм эчтәлеген аңлауга ирешү. Эчтән уку тизлеге, кычкырып уку белән чагыштырганда, 5-7 нче сыйныфларда - 40-50 процентка, ә 8-9 нчы сыйныфларда 60 процентка югарырак булырга тиеш.

Сәнгатьле уку текстның эчтәлеген аңлап, автор әйтергә теләгән фикер, хис-тойгыларны тавыш, басым һәм башка барлык фонетик чараларны дөрес кулланып укый алуны белдерә.

Аңлап уку, ягъни текстның төп эчтәлеген аңлау һәм аңа карат үз карашыңны яки мөнәсәбәтеңне белдерә алу сәнгатьле укуга ирешүнең төп шарты булып тора. Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген тулаем аңлап, сәнгатьле һәм аңлаешлы итеп, әдәби әйтелеш нормаларын саклап, дөрес интонация һәм басым белән тиешле тизлектә укыйсыз, укытучының текст эчтәлегеннән чыгып бирелгән сорауларына төгәл җавап бирәсез - "5"ле.

Таләп ителгән күләмдәге текстны тиешле тизлектә укыйсыз, укытучының сорауларына төгәл җавап бирәсез, ләкин кайбер сүзләрнең укылыш үзенчәлекләре орфоэпик нормаларга туры килми, сөйләмнең структур бүленешендә кайбер хаталарыгыз бар, интонацион яктан 1-2 төгәлсезлек җибәрәсез - "4"ле.

Уку тизлеге тиешле нормада түгел, текстны аңлыйсыз, әмма сорауларга биргән җавапларыгызда төгәлсезлекләр җибәрәсез, уку барышында 3-4 фонетик, 2-3 орфоэпик хата ясадыгыз, интонацияне төгәл бирмисез - "3"ле.

Тәкъдим ителгән текстның эчтәлеген аңламыйсыз, эчтәлек буенча бирелгән сорауларга өлешчә генә җавап бирәсез, тиешле тизлектә уку

күнекмәләрегез юк, фонетик, орфоэпик, интонацион хаталар текст эчтәлеген аңлауга комачаулый - "2"ле.

Сөйләм күнекмәсе ничек бәяләнә?

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча логик яктан эзлекле һәм эчтәлеге ягыннан тулы монологик сөйләм төзи аласыз, бирелгән әсәр яки өйрәнелгән тема буенча әңгәмә кора беләсез - "5"ле.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча логик яктан эзлекле, әмма эчтәлеге ачылып бетмәгән монологик һәм диалогик сөйләм өчен "4"ле аласыз.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән тема буенча логик яктан эзлекле итеп сөйли белмисез, эчтәлекне ачып бетерә алмыйсыз, әңгәмәдә өстәмә сораулар бирелгәндә генә катнашасыз - "3"ле.

Өйрәнелгән яки тәкъдим ителгән темага монолог та, диалог та төзи алмыйсыз - "2"ле.

Анализ күнекмәләре һәм теоретик белемнәрегез ничек бәяләнә?

Әсәрне анализлау яки чорга характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлап, урынлы кулланасыз, анализыгыз нигезле, җавабыгыз теоретик яктан югары оештырылган - "5"ле.

Әсәрне анализлау яки чорга характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлап та аларны куллану барышында аерым төгәлсезлекләр җибәрәсез, анализ эчтәлек сөйләүгә "борыла" - "4"ле.

Әсәрне анализлау яки характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләр кулланасыз, әмма алар күренешкә туры килми, хаталар ясыйсыз; анализ әсәр эчтәлеген кабатлап сөйләүдән генә гыйбарәт - "3"ле.

Әсәрне анализлау яки характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләрдән мәгълүматсыз булуыгыз күренә, аларны җавабыгызда кулланмыйсыз, анализ бөтенләй юк - "2"ле.

Сорауларга җаваплар язу ничек бәяләнә?

Эшләрегезне бәяләгәндә, укытучы җавабыгызның тулы, төгәл, дөрес булуына, сөйләмегезнең стилистик яктан камил, орфографик һәм пунктуацион яктан грамоталы булуына игътибар итә.
Барлык сорауларга да дөрес җавап бирдегез (1 сөйләм хатасы яки 1 пунктуацион хатагыз булырга мөмкин) - "5"ле.

Сорауларга дөрес җавап бирдегез, ләкин 2 сөйләм хатасы, 3 орфографик, 2 пунктуацион хата яки 2 сорауга җавап язганда, төгәлсезлек җибәрдегез - "4"ле.
Язма эштә сорауларга җавап бирә белү күнекмәсе сизелә, 3 сөйләм хатасы, 4 орфографик, 5 пунктуацион хатагыз бар - "3"ле.
Җавапларыгызның яртысы дөрес түгел, сөйләм хаталарыгыз 3 тән артык, 5 орфографик, 6 пунктуацион хатагыз бар - "2"ле.

Сочинение язуга таләпләр

Сочинение язганда, укучы өйрәнелгән зур күләмле әсәрдә сурәтләнгән вакыйгаларга; шуларга бәйләп, язучы яшәгән, әсәрнең нигезенә алынган чорга, ул вакыттагы тарихи һәм иҗтимагый шартларга; шул чорга хас әхлакый нормаларга; әсәрдә бирелгән геройларга һ.б. карата мөнәсәбәтен белдереп, үзенең әдәби язма текстын "тудыра".
Ике сәгать дәвамында сыйныфта язылган сочинениенең күләме түбәндәгечә билгеләнә:
7 нче сыйныфта - 2-3 бит.
Сочинениене озын итеп язу төп максат түгел, чөнки, билге куелганда, беренче чиратта, язмада теманың тулы һәм эзлекле итеп ачылуына, тел байлыгына, хаталарның булмавына, грамоталылык дәрәҗәсенә игътибар бирелә.
Хаталар поляда күрсәтеп барыла. Югары сыйныфларда хата төзәтелми, хаталы урын астына сызып күрсәтелә. Язма эштән соң беренче юлда укытучы ялгышларның санын күрсәтә: башта орфографик (вертикаль сызык рәвешендә "I"), аннан соң пунктуацион ("V" рәвешендә) һәм стилистик ("С" рәвешендә) хаталар санын яза. Алар ике нокта аша (1:3:2 рәвешендә) яки хәрефләр белән тамгаланып (О-1, П-3, С-2 рәвешендә) күрсәтелә. Моннан тыш сочинениедә логик (Л рәвешендә күрсәтелә) һәм фактик хаталар (Ф рәвешендә) да билгеләнә ала. Логик хаталарга орфографик һәм грамматик кагыйдәләрне бозу нәтиҗәсендә мәгънә төгәлсезлегенә китерә торган кимчелекләр керә. Әсәр исемен, вакыйгаларны, чорны (гасыр, ел, ай, көн һ.б.); персонажларның (герой, катнашучы яки аның турында нинди дә булса фикер әйтүче кешенең) исем һәм фамилияләрен, алынган цитаталарның чыганагын бутау; техник төгәлсезлекләр фактик хатага санала.
Сочинение ике билге белән бәяләнә: беренчесе - эшнең эчтәлеге һәм теленә, икенчесе грамоталылыкка куела.
Сочинениенең эчтәлеге һәм теле түбәндәгечә бәяләнә:
Эчтәлек темага туры килә; язмада фактик ялгышлар юк; эзлекле язылган; теле бай, образлы; стиль бердәмлеге сакланган - "5"ле.
Язманың эчтәлеге темага, нигездә, туры килә, ул дөрес ачылган; 1 фактик хата җибәрелгән, хикәяләү эзлеклелегендә артык әһәмияте булмаган төгәлсезлек сизелә; тулаем алганда, теле бай, образлы; стиль бердәмлеге сакланган - "4"ле.
Эчтәлекне бирүдә мөһим читләшүләр бар: ул, нигездә, дөрес, ләкин фактик төгәлсезлекләр очрый, хикәяләү эзлекле түгел; теленең ярлылыгы сизелеп тора; синонимик сүзләрне аз куллана, бертөрлерәк синтаксик төзелмәләр файдалана, образлы түгел, сүз куллануда ялгышлар җибәрә; стиль бердәмлеге сакланып җитмәгән - "3"ле.
Тема ачылмаган; фактик төгәлсезлекләр күп; планга туры килми, эзлеклелек бозылган; теле ярлы; сүз куллану ялгышлары еш очрый; стиль бердәмлеге юк - "2"ле.
Грамоталылык түбәндәгечә бәяләнә:
1 орфографик (пунктуацион яисә грамматик) ялгыш бар - "5"ле.

2 орфографик, 2 пунктуацион һәм 2 грамматик ялгыш бар - "4"ле.
3 орфографик, 3 пунктуацион һәм 3 грамматик ялгыш бар - "3"ле.
7 орфографик, 7 пунктуацион һәм грамматик ялгышлар бар - "2"ле.